

Kaitseministri määruse „Kaitseministri määruste muutmise“ eelnõu SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Kaitseliidu seaduse (edaspidi *KaLS*) § 68 lõike 2 ning kaitseväeteenistuse seaduse (edaspidi *KVTS*) § 54 lõike 5, § 80 lõike 8 ja § 110 lõike 2 alusel.

Määrusega muudetakse ajateenijate, reserv- ja tegevväelaste ning Kaitseliidu liimete ööpäevase tootlustuse suurust lähtuvalt käibemaksu tõusust alates 1. juulist 2025 ning muudetakse ööpäevase tootlustuse suuruse suurendamise määrasid.

Teise muudatusena antakse ajateenijate ning reserv- ja tegevväelaste tootlustuse arvestusliku suuruse suurendamise otsustamise volitus Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse (edaspidi *RKIK*) peadirektorile või tema volitatud isikule. Seni kehtinud korra kohaselt oli tootlustuse arvestusliku suuruse suurendamise õigus Kaitseväge juhatajal või tema volitatud väeosa ülemal. Kuna tootlustuse tagamine, planeerimine ja eelarve on RKIK-i vastutusalas, peab ka tootlustuse korraldamisega seotud muudatuste tegemise õigus olema RKIK-i peadirektoril.

Kolmanda muudatusena nähakse ette, et välisriigis või väljaspool väeosa paiknemiskohta läbiviidaval sõjalisel väljaõppel osalemisel makstakse määrusega kehtestatud tootlustuse maksumuse summa ajateenija või reservväelase arvelduskontole, kui sõjaväelisel väljaõppel ei ole võimalik tootlustust tagada ning isik peab tootlustuse korraldama ise. Muudatuse eesmärk on võimaldada ajateenijatele ja reservväelastele toiduraha välja maksta enne väljaõppele asumist ning vähendada ebamõistlikku halduskoormust, mis kaasneb kuludokumentide kogumise ja menetlemisega.

Lisaks toetab muudatus teenistujate toimetulekut ja motivatsiooni, vähendades olukordi, kus nad peavad teenistusülesannete täitmisel kandma isiklikke kulusid.

Kokkuvõttes loob kavandatav regulatsioon paindlikuma ja õiglasema süsteemi, mis arvestab tänapäevase sõjalise väljaõppe tegelikke vajadusi ning samal ajal kahandab tarbetut bürokraatiat.

Määruse eelnõu ja seletuskirja on ette valmistanud Kaitseressursside Ameti analüüsi- ja planeerimisosakonna juhataja Tõnis Sõnum (tonis.sonum@kra.ee). Eelnõu ja seletuskirja koostamise eest vastutab Kaitseministeeriumi õigusosakonna õigusloome nõunik Liina Martinson (liina.martinson@kaitseministeerium.ee). Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud Luisa Keelelahenduste eesti keele vanemtoimetaja Tiina Alekõrs (tiina@luisa.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kolmest paragrahvist.

Eelnõu §-ga 1 muudetakse kaitseministri 11. detsembri 2012. aasta määrust nr 14 „Ajateenijale ja reservväelasele tagatava tootlustuse ulatus ja kord“ (edaspidi *määrus nr 14*).

Punktiga 1 muudetakse ajateenija ja reservväelase ööpäevase tootlustuse arvestuslikku suurust lähtuvalt 1. juulist 2025 rakendunud käibemaksu tõusust. Käibemaks tõusis 24 protsendini.

Määruses nr 14 on ööpäevane toitlustuse arvestuslik suurus toodud koos käbemaksuga, mistõttu tuleb sätet muuta.

Punktiga 2 muudetakse määruse nr 14 § 2 ja nähakse ette ühtne määr ööpäevase toitlustuse arvestusliku suuruse suurendamisel, kui toitlustus tagatakse väliköögist, kuivtoidupakkidega, valmistoidu või toitlustusteenuse sisse ostmise korral, kuni 300 protsenti. Kehtiva määruse nr 14 sõnastuse kohaselt võib toitlustuse arvestuslikku suurust ööpäevas suurendada toitlustamisel väliköögist või toitlustusteenuse sisse ostmise korral kuni 100 protsenti ja toitlustamisel kuivtoidupakkidega kuni 200 protsenti. Muutmise vajadus tuleneb muutunud turuolukorrast: kehtivas määruses sätestatud hindade juures ei ole enam võimalik tagada Kaitseväge nõuetele vastavat toitlustusteenust, kuna tõusnud on nii toidutoorme hind kui ka toiduvalmistamisega seotud kulud. Näiteks on toidu ja mittealkohoolsete jookide hinnad kasvanud 2025. aastal võrreldes 2024. aastaga 6,9 protsenti¹. Normi lihtsuse huvides nähakse kõikidel juhtudel ette ühesugune maksimaalne suurendus, mida rakendatakse vastavalt reaalsele turuolukorrale. Selline lähenemisviis annab muutunud julgeolekuolukorras toitlustuse tagamisel suurema paindlikkuse.

Punktidega 3 ja 5 muudetakse kaitseväelase toitlustuse arvestusliku suuruse suurendamise pädevusega isikute ringi. RKIK on Kaitseministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus, millel on juhtimisfunktsioon ning mis teostab riiklikku järelevalvet ja kohaldab riiklikku sundi seaduses ettenähtud alustel ja korras. RKIK-i põhiülesanded on muu hulgas Kaitseväge toitlustamise teenuse korraldamine ja Kaitseväge toitlustuskompleksides toitlustamise teenuse osutamise tagamine. Seega ka toitlustuse tagamiseks vajalikud rahalised ressursid on planeeritud RKIK-i eelarvesse.

Kuna Kaitseväge kaitseväelaste toitlustamisega enam ei tegele, siis antakse eelnõuga ka toitlustuse arvestusliku suuruse muutmise õigus RKIK-i peadirektorile või tema volitatud isikule. Selliselt on tagatud keskne toitlustuse tagamise planeerimine, ressurssihaldus ja eelarveliste vahendite ühtne kasutamine.

Punktiga 4 täiendatakse määrust nr 14 §-ga 3¹. Sõjaväelise väljaõppe andmine muutub üha dünaamilisemaks ja mitmepalgelisemaks. Selleks et aja- ja reservteenistuses omandataks vajalikud oskused, korraldatakse väljaõpet ka väljaspool Kaitseväge struktuuriüksuste paiknemiskohti, muu hulgas välisriikides. Näiteks läbivad parameedikud väljaõppes osalevad ajateenijad praktika haiglate juures, kus nad saavad vahetu kogemuse abivajajatega tegelemisel. Samuti on sagenenud olukorrad, kus reservväelasi saadetakse väljaõppele partnerriikide juurde üle maailma. Kaitseväge teenistuse seaduse § 54 lõike 4 kohaselt peab ajateenijale tagama ajateenistuse ajal tasuta toitlustuse. Tavapärasel olukorral, kas väeosas või sõjaväelisel väljaõppel Kaitseväge harjutusaladel, tagab toitlustuse RKIK. Samas ei pruugi RKIK-il olla võimalik tagada toitlustust otse või sisseostetava teenusena juhul, kui väljaõpe toimub väljaspool struktuuriüksust üksikult või väikeses grupis. Eriti keerukas on see välisriigis viibides. Praegu on see kitsaskoht lahendatud avansilise makse teel. Samas on ajateenijal või reservväelasel hiljem kohustus esitada kuludokumentid kulu tegemise kohta. Ühest küljest vastab niisugune toimimine riigi raamatupidamise põhimõtetele, kuid teisest küljest toob see kaasa ebamõistliku halduskoormuse kuludokumentide menetlemisel. Samuti on esinenud olukordi, kus isikul ei ole olnud võimalik kuludokumenti saada ja menetluslikult ei saa talle konkreetset kulu tegemist hüvitada. Oluline on mainida asjaolu, et ajateenijatele ja reservväelastele välislähetuses viibimisel välislähetuse päevaraha ei maksta. Muudatuse

¹ Statistikaameti aruanne IA001 „Tarbijahinnaindeksi muutus võrreldes eelmise aastaga“.

eesmärk on võimaldada ajateenijatele ja reservväelastele toiduraha välja maksta enne väljaõppele asumist. Toiduraha väljamakselt tuleb kinni pidada tulumaks, kuna hiljem isik kuludokumente esitama ei pea. Sellisel juhul on võimalik toitlustuse ööpäevast arvestuslikku suurust suurendada kuni 500 protsenti. See tähendab, et toitlustuse ööpäevane maksimumhind eelnõus toodud toitlustuse arvestusliku suuruse (8,64 eurot) alusel oleks 51,84 eurot, millest peetakse kinni tulumaks. Isikule laekub kontole 40,44 eurot. Samuti tuleb märkida, et tegemist on Kaitseväe juhataja või tema volitatud ülema kaalutlusotsusega, mille puhul võetakse arvesse toitlustuse tagamise võimalikkust ja muul viisil toitlustuse tagamise hinda.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse kaitseministri 3. jaanuari 2013. aasta määrust nr 2 „Tegevväelase toitlustuse tingimused, ulatus, kord ja maksumus“ (edaspidi *määrus nr 2*).

Punktidega 1 ja 2 muudetakse määruses nr 2 toodud tegevväelase ööpäevase toitlustuse arvestuslikku suurust ning selle suurendamise määra. Muudatuse sisulised põhjendused on samad mis eelnõu § 1 punktide 1 ja 2 selgitustes.

Punktiga 3 muudetakse määruse nr 2 § 7 lõiget 1 selliselt, et tegevväelase ööpäevase toitlustuse arvestusliku suuruse muutmise pädevus on RKIK-i peadirektoril või tema volitatud isikul. Muudatuse sisulised põhjendused on samad mis eelnõu § 1 punktide 3 ja 5 selgitustes.

Eelnõu §-ga 3 muudetakse kaitseministri 14. juuli 2015. aasta määrust nr 18 „Kaitseliidu liikmele ettenähtud toitlustuse tagamise tingimused, kord ja maksumus“ (edaspidi *määrus nr 18*).

Punktiga 1 muudetakse määruse nr 18 § 2 lõiget 1 ning suurendatakse Kaitseliidu liikmete ööpäevase toitlustuse arvestuslikku suurust sarnaselt määrustes nr 2 ja 14 tooduga.

Punktiga 2 muudetakse määruse nr 18 § 2 lõike 2 punkti 1 selliselt, et ööpäevase toitlustuse arvestusliku suuruse suurendamiseks nähakse ette ühtne määr kuni 300 protsenti, kui toitlustus tagatakse väliköögist, kuivtoidupakkidega, valmistoiduga või sisseostetava toitlustusteenusena. Muudatuse sisulised põhjendused on samad mis eelnõu § 1 punkti 2 selgitustes.

Punktiga 3 tunnistatakse kehtetuks määruse nr 18 § 2 lõike 2 punktid 2 ja 3, kuna nendes esitatud regulatsioon on edaspidi toodud sama lõike punktis 1.

Punktiga 4 tunnistatakse kehtetuks määruse nr 18 § 2 lõige 3. Kehtiva sõnastuse kohaselt on ette nähtud, et toitlustuse maksumus jaotatakse toidukordade vahel: hommikusöök 27 protsenti, lõunasöök 40 protsenti ja õhtusöök 33 protsenti. Sellisel lähenemisviisil ei ole enam sisulist eesmärki ega mõtet. Oluline on lähtuda tegevustest ja toidu kalorsusest, mitte maksumusest.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusaktidega.

4. Määruse mõjud

Määrusega kaasneb mõju Kaitseväe asjaajamisele. Väheneb halduskoormus, mis kaasneb toitlustuskulude arvestuse pidamisega kuludokumentide alusel, ja protsess muutub ladiusamaks. Samuti kaasneb mõju kaitseväelasele, kellel ei lasu kohustust koguda ja alal hoida toitlustuse

kuludokumente ning neid hiljem esitada. Lisaks on oodata kaitseväelaste ja Kaitseliidu tegevliikmete suhtumise paranemist Kaitseväkke ja Kaitseliitu ning motivatsiooni suurenemist.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega kaasneb RKIK-ile eeldatav lisakulu, mis tuleneb ööpäevase toitlustuse arvestusliku suuruse ja selle suurendamise määrade muutmisest, hinnanguliselt kuni 3 000 000 eurot aastas (koos käibemaksuga). Arvestatud on asjaolu, et ööpäevase toitlustuse arvestusliku suuruse suurendamist ei rakendata kohe maksimummäära ulatuses. Ajateenijatele ja reservväelastele toitlustuse kulu väljamaksmisega kaasnev lisakulu on kuni 11 000 eurot aastas, mis lisandub toitlustuse arvestusliku päevamäära täiendavast indekseerimisest. Arvestuslikult kaetakse aastas umbes 1200 päeva toitlustuse kulu (200 isikule keskmiselt 6 päeva). 2024. aastal oli päevade arvuks 464, aga oodata on selle mahu mõningast kasvu. Lisanduv kulu kaetakse RKIK-i toitlustuse eelarvest. Lisakulu Kaitseliidule on keskmiselt 600 000 eurot aastas (koos käibemaksuga), mis kaetakse Kaitseliidule eraldatud riigieelarvelisest eraldisest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu koostööstamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse koostööstamiseks eelnõude infosüsteemis Rahandusministeeriumile ning arvamuse andmiseks RKIK-ile, Kaitseväele ja Kaitseliidule.